

MEĐUNARODNA KONFERENCIJA

KULTURA SJEĆANJA I ROD:

RODNO ZASNOVANO NASILJE U RATU I NASTAVAK
MIZOGINIH PROJEKATA U POSLIJERATNOM RAZDOBLJU
U BOSNI I HERCEGOVINI I REGIJI

PROGRAM KONFERENCIJE
UNIVERZITET U ZENICI, FILOZOFSKI FAKULTET
2. DECEMBAR 2024.

TPO
Fondacija
www.tpo.ba

Međunarodnu konferenciju „**Kultura sjećanja i rod: rodno zasnovano nasilje u ratu i nastavak mizoginih projekata u poslijeratnom razdoblju u Bosni i Hercegovini i regiji**“ organiziraju Filozofski fakultet u Zenici, TPO Fondacija u okviru UNIGEM projekta Univerziteta u Zenici. Važnost ove konferencije ogleda se u tome što i poslije tridesetak godina od završetka ratova na prostoru nekadašnje Jugoslavije, još uvijek smo svjedokinje/ci izrazite mizoginije prema ženskom rodu. Zato se u okviru kampanje „**16 dana aktivizma protiv rodno zasnovanog nasilja**“, želimo baviti problemom sa kojim se sve žene u Bosni i Hercegovini i regionu susreću, ali niti jedna društvena zajednica nije poduzela značajnije korake koji bi zaustavili nasilje nad ženama.

Kulminacija mizoginije i svireposti prema ženskom rodu desila se tokom rata, posebno na prostoru Bosne i Hercegovine, gdje je prema izvještajima međunarodnih organizacija tokom rata od 1992. do 1995.godine najmanje 20.000 žena, djevojčica i oko 3000 muškaraca silovano ili seksualno zlostavljano.

Pored toga, žene čine 25% ukupnih žrtava rata, što čini 10,31% od ukupnog broja stradalih u ratu, odnosno prema podacima o civilnim žrtvama rata oko 9.900 žena je ubijeno u Bosni i Hercegovini tokom rata od 1992. do 1995. godine.

Iako postoje i međunarodne presude protiv ratnih silovanja u javnom diskursu se o žrtvama i traumama nastalim kao posljedica silovanja, malo daje prostora. Djeca rođena iz čina silovanja su jedna od nevidljivih kategorija i populacija sa najteže ostvarivim pravima u BiH. Zbog stigme koja ih prati u javnosti, žrtve silovanja nisu prijavile silovanje i vjerovatno da će mnoge od njih o tome šutjeti do kraja života. Tek je svaka treća žrtva prijavila ratno silovanje. U tome im ne pomaže

patrijarhalna atmosfera u kojoj se žrtve krive za sve što im se desi, bilo da je riječ o ratnim silovanjima ili *epidemiji* femicida, porodičnom, fizičkom i psihičkom nasilju nad ženama u poslijeratnom razdoblju.

Kada je riječ o memorijalnim obilježjima u BiH, mjesta koja su služila za masovna silovanja i seksualno nasilje nad ženama i djevojčicama ni do danas nisu na mapi spomenika, na njima nema obilježja o zločinima iz devedesetih godina. Također se na nivou države još uvijek ne obilježava dan sjećanja na ubijene žene tokom rata u BiH. Inicijative za proglašenje 8. decembra zvaničnim Danom sjećanja na žene ubijene u ratu u BiH upućivane su u parlament u dva navrata, 2014. i 2016. godine, ali one do sada nisu dobile institucionalnu podršku. I Međunarodni dan borbe protiv ratnog seksualnog nasilja u sukobu (19. juni) se uglavnom obilježava u civilnom sektoru Bosne i Hercegovine.

Zato na ovoj konferenciji želimo postaviti neka od pitanja koja su od krucijalnog značaja kako za žrtve seksualne ratne traume, tako i za naše zajednice koje još uvijek tragaju za načinom kako prepoznati, prevenirati i smanjiti rodno zasnovano nasilje.

MEĐUNARODNA KONFERENCIJA

KULTURA SJEĆANJA I ROD:

RODNO ZASNOVANO NASILJE U RATU I NASTAVAK
MIZOGINIH PROJEKATA U POSLIJERATNOM RAZDOBLJU
U BOSNI I HERCEGOVINI I REGIJI

UNIVERZITET U ZENICI, FILOZOFSKI FAKULTET
2. DECEMBAR 2024.

PROGRAM KONFERENCIJE

12:00 – 12:15 otvaranje
konferencije, uvodna
obraćanja:

Dekanica Filozofskog fakulteta,
prof.dr. Alica Arnaut;

**Koordinatorica UNIGEM projekta
na Unverzitetu u Zenici,**
prof.dr. Larisa Velić;

**Direktorica TPO
Fondacije, Sarajevo,**
prof.dr. Zilka Spahić – Šiljak;

12:15 – 13.00 uvodno
predavanje:

Lepa Mladenović, **Feministički
aktivizam i ženska solidarnost
protiv silovanja u ratu -
kratki istorijski pregled kroz
fotografije i dokumente**

13:00 – 13:15 diskusija

I PANEL

13:15 – 13:40

Sabiha Husić, **Stigmatizacija
preživjelih seksualnog nasilja
u ratu uzrokuje šutnju žena i
nevidljivost muškaraca**

13:40 – 14:05

Olivera Simic, **Lolin rat: zločin
bez kazne i intergeneracijska
trauma**

14:05 – 14.20 diskusija

Pauza za ručak do 15:00

II PANEL

15:00 – 15.25

Sarina Bakić, Selma Alispahić,
Rodno zasnovano nasilje, značenje femininiteta i patrijarhalne vrijednosti u Bosni i Hercegovini

15:25 – 15:50

Vildana Džekman, **Odsustvo feminističkog i ženskog u mirovnoj kulturi sjećanja u BiH**

15:50 – 16.05 diskusija

III PANEL

16:05 – 16:30

Zilka Spahić-Šiljak, **Rodno zasnovano nasilje: naučena i internalizirana mizoginija**

16:30 – 16:55

Medina Mujić, **Rodno zasnovano nasilje u medijskom prostoru**

16:55 – 17:20

Larisa Mahmić-Kobilica, **Mizoginija svakodnevnice: komentari na društvenim mrežama kao ogledalo društva**

17:20 – 17:45 diskusija

IV PANEL

17:45-18:10

Senad Arnaut, **Žensko tijelo kao bojno bolje**

18:10 – 18:35

Edisa Gazetić, **Ratna silovanja kao pornografski materijal: slučaj Bosne i Hercegovine i Ukrajine**

18:35 – 18:50 diskusija

V PANEL

18:50 – 19:15

Nikola Vučić, **Utjecaj ratnog nasljeđa na mlade generacije muškaraca u BiH**

19:15 diskusija

Zaključci konferencije

19:30 večera

2024.

DECEMBAR

2.

SAŽECI IZLAGANJA

Lepa Mladenović

Centar za ženske studije, Beograd

Feministički aktivizam i ženska solidarnost protiv silovanja u ratu - kratki istorijski pregled kroz fotografije i dokumente

Cilj: Validiranje i pamćenje ogromnog rada feministkinja u organizovanju podrške ženama koje su preživele seksualno nasilje u ratu u BiH, Hrvatskoj i Kosovu od 1992- 2000 i održavanju ženske solidarnosti naspram nacionalizma.

Razrada: Može se reći da su na temi silovanja u ratu u ovim zemljama radile ženske organizacije iz dve struje: one koje su polazile iz politike zasnovane na patriotskim osećanjima i s druge strane feminističke organizacije koje su polazile iz politike zasnovane na anti-patrijarhalnim osećanjima. I jedne i druge su puno uradile. Ovo izlaganje je pokušaj sabiranja, sećanja, pamćenja i insistiranja na validaciji feminističkog pristupa temi silovanja u ratu. Sa pojašnjenjima od čega se feministički pristup sastoji i pogledom na neke od mnogih aktivnosti organizovanja protiv silovanja u ratu u zemljama na teritorije bivše Jugoslavije u kontekstu međunarodne ženske solidarnosti. Uključujući pre svega aktivnosti organizacija: Medica Zenica, Centar za žene žrtve rata Zagreb, Autonomni ženski centar protiv seksualnog nasilja, Beograd, od susreta na Konferenciji Ujedinjenih nacija o ljudskim pravim u Beču 1993. i Svetskoj Konferenciji žena u Pekingu 1995. na dalje.

Sabiha Husić

Medica, Zenica

Stigmatizacija preživjelih seksualnog nasilja u ratu uzrokuje šutnju žena i nevidljivost muškaraca

Ovaj rad analizira patrijarhalne utjecaje koji održavaju šutnju o seksualnom nasilju preživjelih žena i muškaraca tokom ratnih sukoba i čini ih nevidljivim gotovo tri decenije kasnije. Metodološki pristup obuhvata analizu postojećih teorija i praksi, s naglaskom na preživjele žene, te nastoji osvijetliti nevidljivost seksualnog nasilja nad muškarcima.

Rad istražuje percepciju preživjelih o stigmatizaciji koja produbljuje psihološke posljedice i održava zavjeru šutnje. Iako su žene bile najčešće žrtve, mnoge i danas nose teret psiholoških posljedica i društvene stigmatizacije. S druge strane, seksualno nasilje nad muškarcima ostaje gotovo nevidljivo, a šutnja oko muških preživjelih je ukorijenjena u rodnim stereotipima koji promoviraju patrijarhalne norme „muškosti“. Ova situacija dovodi do dvostruke marginalizacije – nevidljivosti iskustava i internalizovane stigmatizacije, što dodatno produbljuje njihove psihološke posljedice i otežava integraciju u društvu.

Ključne riječi: seksualno nasilje, preživjeli, stigmatizacija, šutnja, patrijarhalni utjecaji, rodni stereotipi.

13:15 – 13:40

I PANEL

Olivera Simic

Griffith Law School, Visiting Fellow at Transitional Justice Institute Belfast

Lolin rat: zločin bez kazne i intergeneracijska trauma

Rad je zasnovan na longitudinalnoj studiji koju sam sprovedla, a koja se zasniva na priči o Milici, koja je bila grupno silovana od strane pripadnika HVO-a u maju 1992. godine. U to vrijeme, Milica je bila u logoru u Odžaku sa svojom malom djecom: bebom od devet mjeseci, ćerkom od četiri godine i sinom od šest godina. Samo jedan od osam počinitelaca seksualnog nasilja je osuđen, ali njegova kazna od šest godina zatvora nikada nije sprovedena od strane bosanskog pravosuđa. Milicin silovatelj je i dalje na slobodi, a ona živi u stalnom strahu da će se on osvetiti njoj i njenoj djeci zbog njene uloge u njegovom suđenju. Milicina djeca su bili svjedoci zlostavljanja svoje majke i drugih logoraša i nose sa sobom trajne psihičke i fizičke posljedice. U svojoj prezentaciji osvrću se i na problem međugeneracijske traume, tj. naslijeđene traume, u kojoj se trauma ili negativni uticaji prenose s jedne generacije na drugu.

Ključne riječi: rodno zasnovano ratno nasilje, međugeneracijska trauma, konflikt

Sarina Bakić

Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Sarajevu,

Selma Alispahić,

Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Sarajevu,

Rodno zasnovano nasilje, značenje femininiteta i patrijarhalne vrijednosti u Bosni i Hercegovini

U bosanskohercegovačkom društvu, u kontekstu sveprisutne mizoginije i patrijarhalnih vrijednosti, kultura sjećanja na žrtve rodno zasnovanog nasilja nije razvijena. Ovaj problem nije specifičan za okolnosti pomenutog društva i seže dalje u kompleksnosti odnosa dominantne kulture kao takve i kulture sjećanja koja se u okviru nje pojavljuje. Drugim riječima, patrijarhalni i mizogini karakter opšte kulture neposredno određuje i ograničava karakter kulture sjećanja, kao i institucionalne i društvene odgovore na rodno zasnovano nasilje. U kulturi patrijarhalnih vrijednosti, u stanju rata, kao i stanju nakon rata, zastupljeni su različiti oblici rodno zasnovanog nasilja, a otpor njima reducirani su na marginalne incidente iz okrilja anti-patrijarhalne kontrakulture koji unatoč svom značaju nisu dovoljni za stvaranje rodno osjetljive kulture sjećanja namjesto dominantne kulture nasilja i zaborava. Zbog toga, u ovom radu elaboriramo vezu između patrijarhalne kulture i limitirane kulture sjećanja, pretpostavljajući da povećanje vidljivosti zločina kao što su ratna silovanja i femicid, te stvaranje rodno osjetljive kulture sjećanja trebaju promjenu dominantnih kulturnih obrazaca i vrijednosti. Pri tome, u radu se razmatra simbolički aspekt nasilja nad ženama u situaciji ratova i oružanih sukoba, kao i u stanju mira, te svakodnevnoj interakciji i tvrdi se da je jedna od pretpostavki preventivnog i suzbijajućeg djelovanja na ovaj fenomen upravo reinskribiranje ili transkodiranje postojećih značenja „ženskog“ i njihovo kontinuirano reinterpretiranje. U tom smislu, na primjeru Bosne i Hercegovine, rad ilustrira da je pored neposredne sadašnje i buduće koristi, feministička diskurzivna i kritička praksa kao oruđe društvene promjene nužna za postojanje i razvoj rodno osjetljive kulture sjećanja.

Ključne riječi: rodno-zasnovano nasilje, patrijarhat, kultura sjećanja, mizoginija, rat

Vildana Džekman

Predsjednica Udruženja žena "Napravi Razliku"

Odsustvo feminističkog i ženskog u mirovnoj kulturi sjećanja u BiH

Rat '90-tih godina koji se odigrao na području Bosne i Hercegovine ostavio je nemjerljive posljedice na cijelokupno bosanskohercegovačko društvo. U raspodjeli bogatstva i rada na tranzicionoj pravdi koja bi dovela do uspostave "prividnog" mira, žene kao većinska skupina bh.društva (više od 51%) su apsolutno stavljene na marginu. Po usvajanju Rezolucije 1325 „Žene, mir i sigurnost“ Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda, 31.10.2000. godine, Generalni sekretar je donio direktivu 2008.godine koja se odnosi na proces implementacije i izvještavanja u skladu sa Rezolucijom Vijeća sigurnosti UN-a 1325 „Žene, mir i sigurnost“, kojom je državama potpisnicama data obaveza izrade nacionalnih akcionih planova za implementaciju UNSCR 1325. Bosna i Hercegovina je bila prva država regiona koja je donijela navedeni Nacionalni Akcioni plan i svake četiri godine donosi novi. Rezolucija 1325 "Žene, mir i sigurnost" značila je nesumnjivo najviše ženskim grupama u procesima zagovaranja za donošenje nacionalnih zakona i uspostavu gender mehanizama. Ipak, rijetko se u praksi, a još manje institucionalno priznaju i vrednuju doprinosi žena aktivistkinja koje su imale višestruku ulogu u tom periodu i danas. Prevencija sukoba i izgradnja mira dio je ženske i feminističke agende koji se najčešće ispoljava kroz proteste protiv svih oblika nasilja kao dio mirovno-aktivističkog i feminističkog čina. Mr. Elmaja Bavčić, neovisna istraživačica u istraživačkom radu "Žene, Rat, Mir i Sigurnost" naglašava odsustvo formalnih prostora za žensko djelovanje u domenu procesa izgradnje mira. Neformalno organizovanje žena, koje u ovom tekstu zauzima značajan prostor, važno je upravo zato što stoji kao gotovo jedini javni prostor u kojem žene mogu djelovati. S druge strane tokom ratnih godina u Bosni i Hercegovini brojne aktivistkinje su na razne načine prolazile entitetske, nacionalne i vjerske granice kako bi zajedništvom i saradnjom pokazale istinske ljudske vrijednosti, a vrijedi napomenuti da, one to rade i danas. Bilježenje takvih pojavnih oblika nije značajno prisutno u Bosni i Hercegovini.

Ključne riječi: mirovna kulutra, feminizam, izgradnja mira, aktivizam

Zilka Spahić-Šiljak

TPO Fondacija

Rodno zasnovano nasilje: naučena i internalizirana mizoginija

Ovaj rad istražuje kako se mizoginija kodira kroz društvene interakcije i medijske reprezentacije, kako se upisuju poželjni feminiteti i maskuliniteti te kako se internalizirana mizoginija reflektira kroz rodne stereotipe i discipliniranje žena i muškaraca koji se ne uklapaju i zadate modele. Cilj je osvijestiti i osvijestiti utjecaj internalizirane mizoginije na rodno zasnovano nasilje. Kada se govori o rodno zasnovanom nasilju, uglavnom se referira na ulogu i odgovornost institucija, utjecaj socio-kulturnih normi kojima se nasilje opravdava, normalizira i prećutno prihvaća te na odgovornost počinitelja. No, da bi se dobila cjelovita slika uzroka i posljedica, važno je analizirati seksizam kao ideologiju patrijarhata i mizoginiju kao sredstvo otjelovljenja te ideologije u praksi. Rodno zasnovano nasilje opstaje u različitim formama i oblicima i to ne samo zbog nesrazmjera moći između žena i muškarca, već i zbog internalizirane mizoginije zbog koje su žene često i žrtve ali i su-odgovorne za opresiju i ugnjetavanje drugih žena. Kroz teorije internalizacije i teoriju sistema moći rad će elaborirati na koji način se prihvaćaju i internaliziraju društvene norme te kako se moć reproducira kroz različite društvene institucije.

Ključne riječi: rodno zasnovano nasilje, mizoginija, seksizam, moć

16:05 – 16:30

III PANEL

Medina Mujić

Izvršna direktorica Agencije za promociju i odnose s javnošću “SmartPR”

Rodno zasnovano nasilje u medijskom prostoru

Mediji igraju ključnu ulogu u oblikovanju društvenih normi i stavova prema rodno zasnovanom nasilju, nerijetko doprinoseći njegovoj normalizaciji, trivijalizaciji, pa čak i senzacionalizmu. Analiza dominantnih narativa, vizualnih prikaza i jezika korištenog u medijskom izvještavanju o nasilju nad ženama i djevojkama ukazuje na načine na koje takvi prikazi mogu dodatno viktimizirati žene, perpetuirati stereotipe i otežavati napore u ostvarivanju rodne ravnopravnosti.

Predavanje će, pored toga, obuhvatiti komparativnu analizu prikaza žena u medijima u ranijim periodima, s posebnim osvrtom na prijeratni kontekst i ex-YU filmove, u kojima su žene često prikazivane kroz mizogine i stereotipne narative, u odnosu na savremene trendove. Dok današnji mediji formalno nude privid rodne ravnopravnosti, žene se i dalje prikazuju prvenstveno kao simboli ljepote, a medijski sadržaji ih često svode na nositeljice određenih fizičkih standarda kroz reklame, kolumne, društvene mreže i druge medijske sadržaje.

Neravnotežan odnos prema ženama u medijima također se očituje u izostanku rodno senzitivnog jezika, posebno u kontekstu žena koje obavljaju visoke pozicije. Kao primjer, politički angažirane žene nailaze na izuzetno nizak stepen zastupljenosti u medijima. Političke emisije su uglavnom rezervisane za muškarce, a kada se žene ipak pojave, često nemaju ravnomjernu medijsku vidljivost, oslovljavaju se u muškom rodu i često se suočavaju s verbalnim napadima.

Glavni fokus predavanja bit će na neophodnim promjenama u medijskom diskursu koje bi omogućile promoviranje nulte tolerancije prema nasilju i jačanje poštovanja integriteta žrtava.

Ključne riječi: rodno zasnovano nasilje, mediji, stereotipi, mizoginija, seksizam, moć

Larisa Mahmić-Kobilica

Filozofski fakultet, Univerzitet u Zenici

Mizoginija svakodnevnice: komentari na društvenim mrežama kao ogledalo društva

Zlostavljanje možemo definisati kao obrazac ponašanja jedne osobe prema drugoj kojim se nanosi neki oblik boli, s ciljem preuzimanja kontrole i uspostavljanja moći nad tom osobom. Kad se upotrijebi pojam *zlostavljanje*, često je prva asocijacija fizičko zlostavljanje. Međutim, osim fizičkog, koje je najuočljivije, postoje i psihičko, seksualno, finansijsko, te moderno ropstvo i mobing. Danas je, nažalost, zlostavljanje sveprisutno, a naročito je izraženo kad je riječ o žrtvama ženskog spola. Mnogi „savjetuju“ žene kako je moguće preduzeti mjere opreza vodeći se mišlju „bolje spriječiti, nego liječiti“. Takvi tzv. savjeti su puni mizoginije, seksizma i skrivenih patrijarhalnih obrazaca. Nasilje se ne može predvidjeti. Strašno je i poražavajuće da u XXI st. i tzv. savremenom društvu individua mora paziti na odijevanje, kretanje i ponašanje inače „sama traži“ da ju se zlostavlja. Poseban problem se javlja kada mediji objavljuju vijesti u vezi sa svim oblicima zlostavljanja, potom iste dijele po društvenim mrežama, time svjesno otvarajući prostor korisnicima/korisnicama za slobodno komentarisanje i izražavanje mišljenja. To samo po sebi ne bi bilo problematično da se izražavaju razumijevanje, podrška žrtvama, osuda zlostavljačima, kritika društva. Nažalost, često ispod takvih članaka pronalazimo komentare pisane jezikom mržnje, podrška se daje zlostavljačima, a žrtve se osuđuju jer „same su krive.“ U toj situaciji, ne samo da se zanemarilo i obezvrijedilo zlostavljanje koje se desilo, nego mu se dodao i jedan novi oblik, oblik *cyber zlostavljanja*. Upravo komentar poput navedenog „same su krive“ je postao svojevrsni frazem jer se često pojavljuje prilikom komentarisanja nekog zlostavljanja. Nerijetko možemo naići i na „nije bez razloga“, „da je dobra, ne bi joj se to desilo“, „zaslužila je“ itd. Tim i takvim jezičkim pojavama se bavi ovo istraživanje. Jezik otkriva stvarno stanje jednog društva. Kakve fraze se koriste, koje riječi se biraju, kako se konstruiše komentar – sve to nam daje potpunu sliku kolektivne svijesti, otkriva mizoginiju svakodnevnice i daje uvid u srž problema.

Ključne riječi: rod, jezik, društvo, zlostavljanje, jezik mržnje, mizoginija, društvene mreže

Polje: rodne studije, humanističke nauke (lingvistika)

16:55 – 17:20

III PANEL

Senad Arnaut

Filozofski fakultet, Univerzitet u Zenici

Žensko tijelo kao bojno bolje

Rat u Bosni i Hercegovini 1992. – 1995., ostavio je duboke ožiljke na društvo, a posebno je uticao na žene. Tijela žena postala su bojna polja, simbolizirajući ne samo fizičko nasilje, već i emocionalne traume koje su ih pratile. Tijekom sukoba, mnoge žene su bile žrtve seksualnog nasilja, koje je korišteno kao strateško ishodište terora i kontrole. Ova nehumanost ostavila je trajne posljedice, ne samo na pojedince, već i na zajednice. Žene su se suočavale s različitim oblicima nasilja, uključujući silovanje, zlostavljanje i progone. Rad ima namjeru u prvom redu da propita ulogu i društvenu funkciju ženskog tijela u ratu, posebice kao objekta i predmeta muške supremacije i želje za dominacijom. U radu će koristiti relevantna filozofska i sociološka literatura za ovu temu: Max Bergholz – *Nasilje kao generativna sila*, Senadin Musabegović – *Umiruće tijelo politike*, Klaus Theweleit – *Muške fantazije (bujice tijela povijesti)*; Rene Girard – *Nasilje i sveto*; Giorgio Agamben – *Homo sacer (suverena moć i goli život)*.

U drugom dijelu rada, pažnja će se posvetiti filmu Grbavica, Jasmile Žbanić, sa naglaskom nanačin na koji je kroz filmsku umjetnost prikazan život žene koja je silovana u ratu, a koja nastavlja živjeti u poslijeratnoj Bosni i Hercegovini, gdje je okružena stalnim izazovima i podsjećanjima na proživljenu traumu.

Ključne riječi: nasilje; žensko tijelo; silovanje; rat; dominacija

Edisa Gazetić

Filozofski fakultet, Univerzitet u Zenici

Ratna silovanja kao pornografski materijal: slučaj Bosne i Hercegovine i Ukrajine

Još devedesetih godina u vrijeme masovnih silovanja na prostoru nekadašnje Jugoslavije, američka profesorica prava i feministička aktivistkinja C.A. MacKinnon, istraživala je silovanja žena u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini i ustanovila da su ratna silovanja snimana, te je zaključila da su silovanja predstavljena (ili distribuirana) kao pornografski materijal. Od 2022. godine, tj. od ruske invazije na Ukrajinu, mnoge pornografske stranice preplavljene su pretraživanjem pojmova koji se odnose na silovanja počinjena na tlu Ukrajine, a koja su završila kao pornografski materijal na internetskim stranicama. Međutim, ovo se ne dešava samo u ratnim okolnostima, već i danas u Francuskoj Gisèle Peliko, čije je silovanje i snimanje organizirao suprug ili prošle godine u Gradačcu tokom ubistva Nizame Hećimović kada su hiljade korisnika gledali prijenos uživo, a neki su čak iskazali i sviđanje za sadržaj premlaćivanja i ubijanja nemoćne žene. Posebno zabrinjava činjenica da je u logorima za silovanja postojala publika, kao što postoji i u novom mileniju na društvenim mrežama. Ta potreba da se *podržava* zločin, da se gleda mučenje, silovanje, ubistvo je odraz *promjena* u novom društvenom poretku koje je nemoguće zaustaviti.

Ključne riječi: silovanje, pornografija, publika

18:10 – 18:35

IV PANEL

18:50 – 19:15

Nikola Vučić

novinar N1

Utjecaj ratnog naslijeđa na mlade generacije muškaraca u BiH

Rad analizira kako glorifikacija ratnih zločinaca i konstrukcija herojske muškosti kroz poslijeratne narative u BiH oblikuju identitete mladih muškaraca, često kroz obrasce toksične muškosti. Da li je ratni period u društvenoj percepciji muškarce definirao kroz nasilje, snagu i “herojsku” ulogu? Kako se ovi se narativi prenose na nove generacije kroz javne diskurse, obrazovanje i porodične priče? Kultiviranje ovakvih arhetipova muškosti podržava i održava rodne norme koje valoriziraju agresivnost i dominaciju, otežavajući mladima usvajanje vrijednosti nenasilja i empatije. Ipak, iako se rat uglavnom prikazuje kroz militarizirane uloge i agresivne arhetipove, mnogi muškarci su doživjeli različite oblike traume, uključujući seksualno nasilje, mučenje, i psihološko zlostavljanje, čineći ih dijelom kompleksne slike ratnog stradanja.

Ključne riječi: toksična muškost, militarizam, ratni zločinci

V PANEL

MEĐUNARODNA KONFERENCIJA

KULTURA SJEĆANJA I ROD:

RODNO ZASNOVANO NASILJE U RATU I NASTAVAK
MIZOGINIH PROJEKATA U POSLIJERATNOM RAZDOBLJU
U BOSNI I HERCEGOVINI I REGIJI

UNIVERZITET U ZENICI, FILOZOFSKI FAKULTET
2. DECEMBAR 2024.

TPO
Fondacija
www.tpo.ba